

Úvod do ekonomie

Týden 11

Tomáš Cahlík

Obsah

Makroekonomie a hospodářská politika

- Úvod
- Agregátní poptávka a Agregátní nabídka
- Hospodářský cyklus a stabilizační politika
- Inflace
- Hospodářská politika na makroúrovni
 - Zkouškové otázky, Informační zdroje a Navazující kurzy na IES
FSV

Úvod

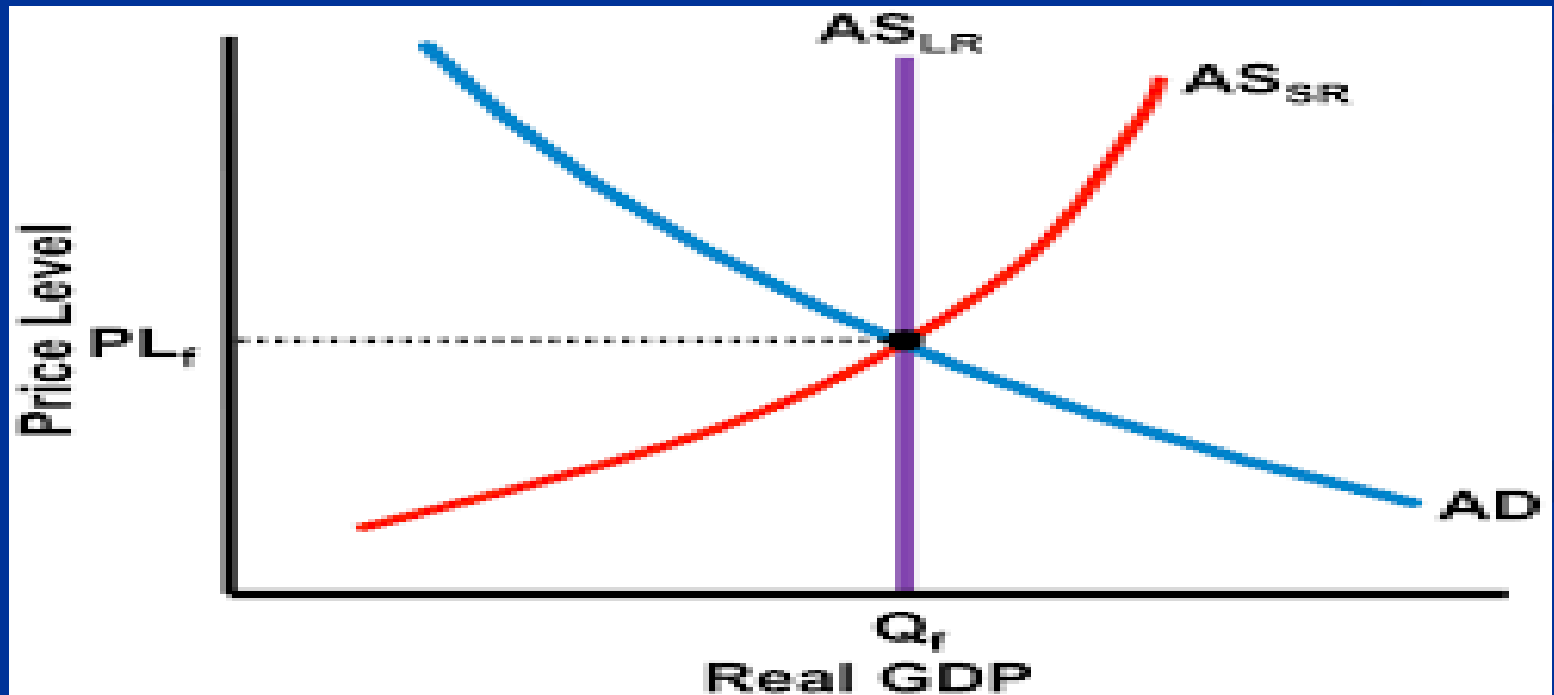
- ❑ Makroekonomie nepracuje s jednotlivými domácnostmi či firmami, ale s agregovanými veličinami, např. spotřebou či poptávkou po práci celého sektoru domácností. Moderní makroekonomie hlavního proudu staví na mikroekonomických základech v tom smyslu, že agregované veličiny jsou vysvětlitelné z chování reprezentativního agenta.
- ❑ Důležitými makroekonomickými tématy jsou úroveň či změna hrubého domácího produktu (HDP) a změna cenové hladiny.

Úvod

- Hospodářská politika vychází z porozumění ekonomické realitě. Ekonomickou realitu měří ekonomická statistika. Ekonomická teorie vysvětluje ekonomickou realitu. Hospodářská politika používá nástroje, kterými chce hospodářskopolitické centrum (vláda, centrální banka a jiné centrální instituce) změnit ekonomickou realitu. Pokud má hospodářská politika fungovat, je nutné vyjít z ekonomické reality a ekonomické teorie.

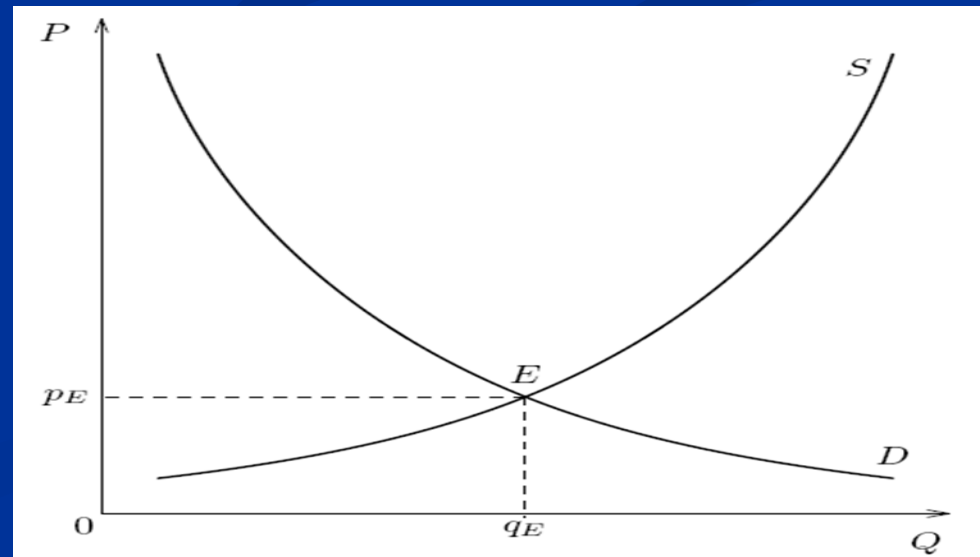
Agregátní poptávka a Agregátní nabídka

- K analýze pohybů cenové hladiny (Price Level) a HDP (Hrubého domácího produktu, GDP – Gross Domestic Product) se používá AD-AS diagram (AD aggregate demand, agregovaná poptávka, AS aggregate supply, agregovaná nabídka).

Agregátní poptávka a Agregátní nabídka

- Tento diagram vypadá podobně jako model trhu jednoho zboží, ale křivky mají úplně jiné vysvětlení. Připomeňme si z 1. týdne, že pokles D křivky je způsoben snížením mezního užitku. Jiné vysvětlení, spočívá v tom, že při zdražení určitého zboží spotřebitelé přejdou na substituty (např. z piva na víno).

Agregátní poptávka a Agregátní nabídka

- V AD-AS diagramu nepracujeme s cenou jednoho zboží, ale s cenovou hladinou. Nepracujeme s množstvím jednoho zboží, ale s reálným HDP, tedy vysvětlujeme celou agregovanou produkci sektoru firem (očištěnou o meziprodukt).
- Existuje řada vysvětlení klesajícího sklonu AD křivky. Nejjednodušší je postaveno na kvantitativní rovnici peněz: $M \cdot v = P \cdot Y$, kde M je nominální peněžní zásoba, P je cenová hladina, Y je reálný důchod (HDP) a v je rychlost obratu peněz. Rychlost obratu peněz v předpokládáme konstantní. Pro danou úroveň nominální peněžní zásoby M (to je jeden z možných nástrojů hospodářské politiky, je z hlediska modelu exogenní - stanovena mimo model) pak musí být zvýšení cenové hladiny P doprovázeno snížením HDP.

Agregátní poptávka a Agregátní nabídka

- V AD-AS diagramu máme dvě křivky agregátní nabídky: dlouhodobou AS_{LR} a krátkodobou AS_{SR} . Dlouhodobě agregátní nabídka nezávisí na cenové hladině, ale na využívaných výrobních faktorech a makroekonomické produkční funkci. Vzhledem k hospodářskému růstu, jehož vysvětlení jsme věnovali 3. týden, se tato křivka pomalu (řekněme o 2% ročně) posouvá doprava.
- AS_{SR} má kladný sklon. Existuje několik základních teorií pro vysvětlení kladného sklonu, kterými se zde nebudeme zabývat.
- Je důležité znát základní příčiny posunu křivek AD a AS_{SR} . AS_{SR} se posune nahoru, pokud celému sektoru firem vzrostou náklady. To nastalo např. při ropných šocích v 70. letech. AD křivka se posune nahoru např. při expanzivní monetární politice, čili pokud se zvýší nabídka peněz v ekonomice (vysvětlení např. pomocí kvantitativní rovnice peněz) nebo při expanzivní fiskální politice (např. snížení daní, zvýšení transferů, zvýšení vládních nákupů).

Agregátní poptávka a Agregátní nabídka

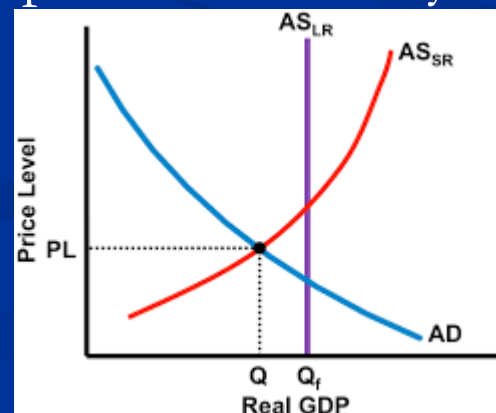
- Pokud leží průsečík křivky AD a krátkodobé AS_{SR} na dlouhodobé AS_{LR} , je ekonomika v rovnováze.

Hospodářský cyklus a stabilizační politika

- HDP má dlouhodobě růstový trend, ale nevyvíjí se rovnoměrně, vývoj kolísá v čase. (Grafy pro ČR např. v „[Ekonomika Česka](#)“ na Wikipedii).
- Dlouhodobý trend vysvětluje teorie růstu, kolísání kolem trendu teorie cyklu.
- Empiricky je cyklus nepravidelný. Makroekonomie hlavního proudu jej vysvětluje jako důsledek nepravidelných výkyvů agregátní nabídky či agregátní poptávky, které různě posunují křivky AD a AS_{SR} .

Hospodářský cyklus a stabilizační politika

- V obrázku došlo k posunu AS_{SR} nahoru. Důvodem je růst nákladů, který zasáhne celý sektor firem, např. ropný šok nebo všeobecné zvýšení mezd.
- Ekonomie se znovu dostane do rovnováhy, pokud se křivka AS_{SR} posune zpět dolů, nebo pokud se křivka AD posune nahoru.
- V tržní ekonomice existují mechanismy, které ekonomiku vrátí do rovnováhy autonomně, tj. posunou křivku AS_{SR} zpět dolů bez jakéhokoliv politického zásahu, ovšem může to trvat dlouho.
- Návrat do rovnováhy může urychlit stabilizační politika, v našem případě expanzivní, jejímž efektem je posun AD křivky nahoru.
- Důsledkem je ovšem zvýšení cenové hladiny oproti původnímu stavu.

Hospodářský cyklus a stabilizační politika

■ Pokud se křivka AD posune nahoru z důvodu zvýšení nabídky peněz M , hovoříme o expanzivní monetární politice. Pokud se posune nahoru z důvodu zvýšení vládních nákupů či snížení daní, hovoříme o expanzivní fiskální politice.

Otázka: Které instituce provádějí monetární a které fiskální politiku?

Hospodářský cyklus a stabilizační politika

- Stabilizační politika má mnohá úskalí, např. existenci časových zpoždění mezi jejich nasazením a jejich efektem. Z toho důvodu se nepoužívá k jemnému vyladování ekonomiky. Jinak řečeno: drobné kolísání se nepovažuje za problém, který by hospodářská politika měla řešit.
- Občas se objeví velká deprese, čili velké snížení ekonomické aktivity. Dvě historicky největší v posledních 100 letech jsou Velká deprese ze 30. let minulého století a světová finanční krize následovaná ekonomickou depresí z roku 2008.
- Rakouská škola považuje krize za důsledek intervencionizmu, tj. snahy vlád o ovlivňování tržní ekonomiky, konkrétně za důsledek snahy o tzv. levné peníze. Ta způsobuje špatnou alokaci kapitálu, deprese nutně následuje jako nepříjemný lék.
- Hyman Minsky, který je volně svázán s Postkeynesovskou ekonomii, zastává ve své hypotéze finanční nestability pozici velmi blízkou Rakouské škole.

Inflace

- Inflace pro ekonoma není jednorázové zvýšení cenové hladiny, (např. cenový skok v Československu v roce 1990), ale trvalé zvyšování cenové hladiny. To je možné pouze trvalým posunováním křivky AD nahoru.
- Trvalé posunování křivky AD nahoru je možné pouze trvalým zvyšováním nabídky peněz. [Milton Friedman](#), hlavní představitel monetarismu, zastával názor, že inflace je vždy a všude monetární jev. Vychází přitom z exogenity peněz, tj. nabídka peněz vstupuje do ekonomiky „z vnějšku“, jako nástroj centrální banky.
- Postkeynesovská ekonomie vychází z endogenity peněz, tj. ve finančním systému se vytvoří tolik peněz, kolik jich je v ekonomice potřeba. S tímto východiskem není možné vysvětlit inflaci jako monetární teorém, proto je postkeynesovská teorie inflace založena na konkurujících si požadavcích při rozdělování vytvořeného důchodu.

Inflace

Postkeynesovská teorie inflace

- Trh práce se nečistí změnami v reálné mzdě. Reálná mzda je výsledkem vyjednávání mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, často organizovanými v odborech.
- Každá skupina se snaží vyjednat co největší podíl na vytvořeném důchodu. Výsledek vyjednávání závisí na vyjednávací síle a síle argumentů – včetně morálních. Příklad: vyjednávací síla odborů se snižuje se zvyšováním nezaměstnanosti.

Inflace

Postkeynesovská teorie inflace

- Pokud nejsou konkurující si požadavky konzistentní, tj. vyjedná se vyšší úroveň mzdy než odpovídá možnostem zaměstnavatelů, reagují tito zvýšením cen.
- Pokud k tomu dochází opakovaně, nastává inflace.

Hospodářská politika na makroúrovni

- Na hospodářskou politiku na makroúrovni existuje celá škála názorů.
- Rakouská škola vidí funkci vlády v zajištění institucí pro chod tržní ekonomiky, zejména vlastnických práv. Tato funkce je financována z daní. Rakouská škola je spjata s liberalismem a jiné intervence do tržní ekonomiky odmítá. Rozdělování vytvořeného důchodu vůbec není předmětem ekonomické analýzy, tím je produkce a směna.
- V hlavním proudu se diskutuje fiskální, rozpočtová a monetární politika. Ani zde rozdělování vytvořeného důchodu není hlavním předmětem ekonomické analýzy, tím je produkce a směna.
- V Postkeynesovské ekonomii je jedním z hlavních analytických témat dopad rozdělení vytvořeného důchodu na produkci.
- Z hlediska ekonomie hlavního proudu není snižování příjmové nerovnosti otázkou ekonomické politiky, ale sociální politiky.

Zkouškové otázky

1. Vysvětlete diagram „Agregátní poptávka (AD – aggregate demand) – Agregátní nabídka (AS – aggregate supply).
2. Vysvětlete pomocí diagramu AD – AS krátkodobý a dlouhodobý efekt trvalého zvýšení ceny ropy. Diskutujte možná politická opatření.
3. Porovnejte monetaristickou a postkeynesovskou teorii inflace.
4. Co víte o hospodářské politice na makroúrovni?

Informační zdroje

- Přednáška, tato prezentace a brouzdání po webu, Khanova škola, Makroekonomie (Agregátní poptávka a Agregátní nabídka – 69 minut)

Navazující kurzy na IES FSV

■Ekonomie II